

bat 937). İbn Râik'i yenerek Basra'ya girmiş olan Berîdî'yi kuvvetlerinin sayıca az olmasına rağmen mağlûp etmesi Beckem'e büyük bir itibar kazandırdı. Ancak daha sonra Berîdî'nin yardım isteği üzerine Ahvaz'a karşı harekete geçen Büveyhî Meliki Muizzüddeve'ye mağlûp olarak Vâsıt'a çekilmek zorunda kaldı. İbn Râik Ahvaz'ın Büveyhîler'den geri alınması için Beckem'i görevlendirdi ise de o böyle bir harekete girişmedi.

Bu hadiseden sonra Beckem, Emîrül-ümerâ İbn Râik'in mevkii ele geçirmek maksadıyla planlar hazırlamaya başladı. Eski vezir İbn Mukle mallarını müsaderettirdiği için İbn Râik'e kızıyor ve bundan dolayı da Beckem'i destekliyordu. İbn Mukle Halife Râdî'yi ikna ederek onu da Beckem lehine çevirdi. Beckem birliklerinin aylıklarını almak bahanesiyle Bağdat üzerine yürüdü ve karşısına çıkan İbn Râik'i mağlûp ederek şehre girdi (938). Halife Râdî, bu yenilgiden sonra kaçan İbn Râik'in yerine onu emîrül-ümerâliğe tayin etti (938).

Beckem bu göreve gelir gelmez, halifeye ödemekte olduğu vergiyi kesmiş olan Hamdânîler'e mensup Musul Emîri Nâsirüddeve Hasan b. Abdullah'a karşı cephe aldı. 327 yılı başlarında (Kasım 938) halife ile birlikte Musul üzerine yürüdü ve şehri zaptetti. Beckem'in merkezdén uzakta olmasından faydalanan İbn Râik Bağdat'ı ele geçirdi. Böylece iki düşman arasında kalan Beckem onlarla anlaşma yoluna gitti ve Tarîku'l-Furât, Diyârimudar, Kinnesrîn ve Avâsım valiliğini İbn Râik'e vererek onu Bağdat'tan ayrılmaya ikna etti.

Beckem Aşağı Irak'ı kontrollerine alan Büveyhîler'in hilâfet merkezini tehdiye başlamaları üzerine Ebû Abdullah el-Berîdî ile anlaştı. Berîdî'ye Vâsıt valiliği ile birlikte vezirlik verildi ve Beckem onun Sâre adlı kızıyla evlendi (328/939-40). Bütün bunlara rağmen Berîdî'nin gözü hâlâ emîrül-ümerâlikte idi. Onun bu ihtirasından vazgeçmediğini gören Beckem 328 yılı sonlarında (Eylül 940) kendisini vezirlikten azlettirerek Büveyhîler'e karşı yapacağı seferi tehir edip Vâsıt üzerine yürüdü ve Berîdî tarafından terk edilmiş olan şehre girdi. Müttakî-Lillâh halife olduğu sırada Vâsıt'ta bulunan Beckem yeni halife tarafından da aynı görevde bırakıldı. Nisan 941 tarihinde Berîdî'ye karşı çıktığı seferden dönerken avlandığı bir sırada eşkıya grubunun

hücumuna uğradı ve 21 Receb 329 (21 Nisan 941) tarihinde öldürüldü.

Arapça anladığı halde hata etme endişesiyle tercüman kullandığı rivayet edilmektedir. Beckem âlim ve sanatkârları korur, onlarla sohbet etmeyi severdi. Tarihi Sülî ve tabip Sinân b. Sâbit onun değer verdiği ve ihsanda bulunduğu kişiler arasında yer alır. Vâsıt'ta bir misafirhane (dârü'z-ziyâfe) ve Bağdat'ta bir hastahane yaptırmıştır. Halife Muktedir-Billâh (908-932) tarafından yıktırılmış olan Berâsâ Camii'ni Şii'lerin isteği üzerine yeniden inşa ettirmiştir. Cesur olduğuna kadar ihtirâs ve sert mizaçlı bir kumandandı. Halife Râdî devrinde kendi adına üzerinde resimleri bulunan dinar ve dirhemler bastırmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Bekir es-Sülî, *Ah̄bârü'r-Râdt-Billâh ve'l-Müttakî-Lillâh* (nşr. H. Dunne), Beyrut 1403/1983, s. 42-44, 51-52, 86-89, 105-110, 117-122, 138-139, 147-148, 186-187, 191-193, ayrıca bk. İndeks; Mes'ûdî, *Mürâcû'z-zeheb*, IV, 337-338, 340; İbn Miskevî, *Tecâribü'l-ümem*, I, 331 vd., 351, 356 vd., 361, 370 vd., 378 vd., 382 vd., 405 vd., 411, 419 vd.; Muhammed b. Abdülmelik el-Hemedânî, *Tekmilâtü Târîhi't-Taberî* (nşr. Muhammed Ebû'l-Fazl), Kahire 1982, s. 297, 304, 306, 309, 316, 319, 320, 326, 339, 347, 371; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, VIII, 301-303, 334-336, 340-348, 353-355, 360-364, 367-374, ayrıca bk. İndeks; İbn Tağrıberdî, *en-Nücâmü'z-zâhire*, III, 262-264, 266, 270, 272, 301; İbn Haldûn, *el-İber*, IV, 432-434; Ebû Ali et-Tenûhî, *Kitâbü'l-Ferec ba'de's-şidde*, Kahire 1903, II, 131, 133, 136; Hasan İbrâhim, *İslâm Târîhi*, III, 376-379, 387; K. V. Zettersteen, "Beckem", *IA*, II, 432-433; M. Canard, "Badjikam", *EI*² (Fr.), I, 890-891.

HAKKI DURSUN YILDIZ

BECKER, Carl Heinrich

(1876-1933)

Alman müsteşriki
ve devlet adamı.

12 Nisan 1876'da Amsterdam'da doğdu. Orta öğrenimini Frankfurt'ta tamamladıktan sonra Lozan Üniversitesi'ne girdi. Daha sonra tahsiline Heidelberg ve Berlin üniversitelerinde devam etti. 1899'da Heidelberg Üniversitesi'nden doktor unvanı aldı.

1900'de Paris'e gitti ve oradan İspanya'ya geçerek Escorial Kütüphanesi'ndeki Arapça yazmalar üzerinde çalıştı. İbnü'l-Kelbî'nin *Kitâbü Nesebi fuḥûli'l-ḥayl fi'l-Câhiliyye ve'l-İslâm* adlı eserini istinsah etti ve Belâzürî'nin *Ensâbü'l-eşraf*'ını neşre hazırlamak amacıyla ince-

ledi. Daha sonra Arapça'sını geliştirmek için Kahire'ye gitti ve burada başta Muhammed Abduh olmak üzere bazı Mısırlı âlim ve mütefekkirlerle dostluk kurdu.

Heidelberg Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışırken 1907 sonbaharında, Şark tarihi ve kültürüyle ilgili çalışmalar yapmak ve ders vermek üzere Hamburg Koloni Enstitüsü'ne (Hamburger Kolonialinstitut) tayin edildi. Altı yıl burada görev yaptıktan sonra Bonn Üniversitesi'nin daveti üzerine 1913'te oraya gitti. I. Dünya Savaşı çıkınca Alman hükümetinin isteğiyle öğretim üyeliğini bırakarak Şark meseleleriyle ilgili siyasî çalışmalara başladı; Almanya ve İngiltere'nin Osmanlı İmparatorluğu'yla münasebetleri üzerinde durdu ve siyasî meseleler hakkında birkaç makale yazdı. 1916'da Prusya Kültür Bakanlığı'nda raportör olarak görev aldı. Bu sırada Berlin Üniversitesi'nde de ders veriyordu. 1921'de kültür bakanı oldu. 1925-1930 yılları arasında aynı görevi sürdürdü ve halk eğitimi alanında önemli reformlar gerçekleştirdi. 1930'da Berlin Üniversitesi Sâmi Diller ve İslâmî İlimler Enstitüsü müdürü oldu.

1930'da bakanlıktan ayrılınca siyasî faaliyetlerden vazgeçerek ilmi çalışmalara yöneldi. Araştırmalarda bulunmak gayesiyle 1931 Eylülünde bazı Asya ülkelerine bir seyahat düzenledi. Çin, Japonya, Hindistan, İran, Irak ve Suriye'yi gezdikten sonra 1932 Nisanında ülkesine dönerek çeşitli konularda konferanslar verdi ve birçok ilmi kongreye katıldı. 10 Şubat 1933'te Berlin'de öldü.

Becker gençliğinde eserlerini okuduğu bazı müsteşriklerin tesiri altında kalmıştır. Bunlar arasında J. Wellhausen'in *Das arabische Reich und sein Sturz* (Berlin 1902) adlı eseri üzerinde derin izler bıraktı. Dinî ilimler sahasında ise Goldziher'in tesirinde kaldı. Onu etkileyen diğer bir müsteşrik de Snouck Hurgronje idi. Becker, üzerinde çalıştığı bir konuyu, özellikle tarihî meseleleri her yönüyle ele alıp incelediği gibi konuyla ilgili diğer meseleleri de ciddi olarak gözden geçirirdi. Hadis, fıkıh gibi dinî ilimlerle de ilgilenmekle beraber çalışmalarını daha çok İslâm tarihi üzerinde yoğunlaştırmıştır. Özellikle iktisadî faktörlerin, Grek ve hıristiyan uygarlığının İslâm medeniyetine tesirleri üzerinde durmuş ve sosyoekonomik faktörlerin İslâmiyet'in yayılışındaki hâkim rolünü göstermeye çalışmıştır. Ayrıca İslâm tarihinin ilk dö-

nemlerinde uygulanan iktisadî ve idarî sistemle de ilgilenmiştir.

Eserleri. Şarkiyat sahasında önemli bir yer işgal eden *Der Islam* adlı derginin kurucusu (1910) ve baş editörü olan Becker'in başlıca eserleri şunlardır: 1. *Beit-räge zur Geschichte Agyptens unter dem Islam*. Mısır'ın İslâmî dönem tarihiyle ilgili bir eserdir (Strassburg 1902; Leipzig 1924). 2. *Deutschland und der Islam. Der Deutsche Krieg: Politische Flugschriften* (Berlin 1914). 3. *Islamstudien. Vom Werden und Wesen der Islamischen Welt* (I-II, Leipzig 1924-1932). I. cildi İslâm medeniyeti, kaynakları ve gelişmesiyle, II. cildi ise özellikle çağdaş İslâm tarih ve medeniyetiyle ilgili konuları ihtiva eden bu eser 1967'de tekrar basılmıştır.

Becker ayrıca İbnü'l-Cevzî'nin *Menâkıbü 'Ömer b. 'Abdül'aziz* adlı eserini Almanca bir önsözle birlikte neşretmiştir (*Ibn Gauzi's Manâkıb 'Omar Ibn 'Abd el-'Aziz besprochen und im Auszuge mitgeteilt*, Leipzig 1899).

Bazı önemli makaleleri de şunlardır: "Die Ibn el-Kelbi - Handschriften im Escorial" (*ZDMG*, 56 [1902], s. 796-799); "Islam" (*Archiv für Religionswissenschaft*, 8 [1905], s. 129-143); "Panislamismus" (*Archiv für Religionswissenschaft*, 7 [1904], s. 169-192); "Studien zur Omajjadengeschichte" (*Zeitschrift für Assyriologie*, 15 [1900-1901], s. 1-36); "Die Entstehung von Uşr - und Harāg - Land in Aegypten", (*Zeitschrift für Assyriologie*, 18 [1904-1905], s. 301-319).

BİBLİYOGRAFYA :

J. Fück, *Die Arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 318-319; Necib el-Akiki, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1980, II, 418-419; Mişâl Cühâ, *ed-Diräsâtü'l-'Arabîyye ve'l-İslâmîyye ft 'Urûbbâ*, Beyrut 1982, s. 200; Bedevî, *Meusâ 'atü'l-müsteşrikîn*, s. 70-74; E. W. Said, *el-İstisrâk* (trc. Kemal Ebû Dîb), Beyrut 1984, s. 52, 127, 220, 221, 295, 332, 341, 356; H. Ritter, "Dem Andenken an Carl Heinrich Becker den Begründer dieser Zeitschrift", *isl*, XXXVIII/3 (1963), s. 272-282; a.m.f., "Carl Heinrich Becker als Orientalist", *a.e.*, XXIV (1937), s. 175-185; P. Heine - C. Hurgronje, "Versus C. H. Becker", *WI*, XXIII-XXIV (1984), s. 378-387; C. Essner - Gerd Winkelhane, "Carl Heinrich Becker (1876-1933), Orientalist und Kulturpolitiker", *a.e.*, XXVIII (1988), s. 155-177; "Becker, Carl Heinrich", *GSE*, III, 93.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

BEÇ

(bk. VİYANA).

BED'-i BESMELE

(bk. ÂMİN ALAYI).

el-BED' ve 't-TÂRİH

(البد والتاريخ)

Mutahhar b. Tâhir el-Makdisî'nin (ö. 355/966'dan sonra) dinler, mezhepler, İslâm tarihi ve felsefeye dair eseri.

Sâmânî vezirlerinden birinin teşvikiyle bir Sâmânî şehzadesi adına yazıldığı anlaşılan *Kitâbü'l-Bed' ve 't-târîh* (*Kitâbü Bed' i'l-halk ve 't-târîh*), eskiden beri Makdisî'nin hocası Ebû Zeyd el-Belhî'ye (ö. 322/934) nisbet edilmekteydi. Halîl b. Hüseyin tarafından 663 (1265) tarihinde istinsah edilmiş olan Süleymaniye Kütüphanesi (Damad İbrâhim Paşa, nr. 918) nüshasını neşreden Cl. Huart da eserin I. ve II. ciltlerinde müellif olarak Ebû Zeyd el-Belhî'yi göstermiş, fakat daha sonra bu hatayı farkederek diğer ciltlerde eserin Makdisî'ye ait olduğunu belirtmiştir. *Kitâbü'l-Bed' ve 't-târîh*'i Belhî'ye nisbet eden en eski müellif İbnü'l-Verdî'dir. Daha sonra Kâtib Çelebi de muhtemelen yazma nüshanın mukaddimesindeki bilgilere aldanarak eseri Belhî'ye nisbet etmiştir. Halbuki Ebû'l-Meâli Muhammed b. Ubeydullah (ö. 485/1092), *Beyânü'l-edyân*'da *el-Bed' ve 't-târîh*'in Makdisî'ye ait olduğunu söyler ve ondan nakillerde bulunur. İbnü'n-Nedîm *el-Fihrist*'inde çağdaşı olan Belhî'nin bütün eserlerine yer verdiği halde bu eserden bahsetmemesi, söz konusu kitabın Makdisî'ye ait olduğunu teyit etmektedir.

Müellif eserini 355 (966) yılında Sistan'ın Büst şehrinde tamamlamıştır. Sadece İslâmî kaynaklardan değil aynı zamanda Yahudi ve Hint kaynaklarından da istifade edilerek hazırlandığı anlaşılan ve siyasî tarih için olduğu kadar medeniyet ve dinler tarihi, kelâm ve İslâm felsefesi için de önemli bir kaynak olan *el-Bed' ve 't-târîh* yirmi iki fasıldan meydana gelmektedir. İlk dokuz fasıl, tartışma âdâbı ve metodu gibi mantık ve kelâmî ilgilendiren konulara yer verildikten sonra Allah'ın varlığı ve birliği, sıfatları ve isimleri, peygamberlik, âlemin yaratılışı, meteorolojik olaylar, levh-i mahfûz, arş, kürsî, melekler, sûr, sırat, mîzan, a'raf, mükâfat ve ceza, sidretü'l-müntehâ ve âhiret hayatı, Hz. Âdem'in yaratılışı, neslinin çoğalması, kıyamet alâ-

metleri gibi dinî ve felsefî konulara ayrılmıştır. Bu bölümler daha çok o devirdeki İslâm âlimlerinin felsefe ve genel kültürle ilgili düşüncelerini ihtiva etmektedir. 10. fasılda peygamberler tarihine kısaca temas edilmekte, 11. fasılda İslâm öncesi Arap ve İran tarihi hakkında bilgi verilmektedir. 12. fasılda yeryüzündeki din ve mezheplerden bahsedilen eser, bu arada Yahudilik, Hıristiyanlık, eski Hint, Çin ve Türk dinleriyle Araplar'ın Câhiliye dönemindeki inançları, Harrânîler, düalistler, putperestler, Mecûsiler ve Hürremîler hakkında bilgi vermektedir. 13. fasıl coğrafyaya ayrılmış olmakla beraber aynı zamanda zengin tarihî bilgileri de ihtiva eder. 14. fasılda soy bilgisine (ilmü'l-ensâb) ve Araplar'ın soyuna, ayrıca Câhiliye dönemi Arap toplumunun sosyal, kültürel ve iktisadî hayatında önemli yeri olan panayırlara yer verilmiştir. 15-17. fasıllar Hz. Peygamber'e ayrılmış olup bu fasıllarda onun doğumu, gençliği ve peygamberliği, hicreti, gazâları, şemâilî, ahlâk ve yaşayışı, hanımları, çocukları ve ölümü hakkında bilgi verilmektedir. 18. fasılda ashâb-ı kirâmın faziletlerinden, ensar ve muhacirlerin ileri gelenlerinden, 19. fasılda müslümanlar arasında çıkan ihtilâflar ve mezheplerden bahsedilmektedir. Makdisî o dönemde yaşayan mezhepler hakkında bilgi toplamak için uzun ve yorucu seyahatlere çıkmış, Mücessime, Mu'tezile, Maniheizm ve Mazdeizm hakkında incelemeler yapmıştır. 20. fasılda Hulefâ-yi Râşidîn devri, 21. fasılda kısaca Emevîler, 22. fasılda ise kuruluşundan Halife Mutî'-Lillâh devrinin sonuna kadar Abbâsîler hakkında bilgi verilmektedir.

Eserin Süleymaniye Kütüphanesi'nde biri muhtasar olmak üzere dört yazma nüshası bulunmaktadır (Damad İbrâhim Paşa, nr. 918 [h. 663]; Yusuf Ağa, nr. 315 [h. 670]; Reîsülküttâb, nr. 701 [h. 1006]; Ayasofya [Muhtasar], nr. 3406 [h. VIII./XIV. yüzyıl]).

el-Bed' ve 't-târîh Cl. Huart tarafından altı cilt olarak yayımlanmış (*Le livre de la Création et de l'Histoire d'Abou Zéid Ahmed ben Sahl al-Balkhî*, Bibl. de L'École des Langues or. viv. s. IV, vol. XVI/1-VI, Paris 1899-1919), daha sonra Mektebetü'l-Müsennâ tarafından üç cilt (altı cüz) halinde ofset olarak basılmıştır (Bağdat 1962). Ayrıca IV-VI. ciltleri *Âferîneş ve Târîh* adıyla Farsça'ya çevrilerek altı cilt halinde yayımlanmıştır (nşr. M. R. Şafîî, Tahran 1349 hş./1970).